

Харченко Т.О. Обоснование методического подхода программно-целевого финансирования в системе повышения инновационной активности сельскохозяйственных предприятий.

В статье представлен методический подход программно-целевого финансирования инновационной деятельности на сельскохозяйственных предприятиях через региональные программы инновационного развития, которые являются эффективным механизмом в системе повышения инновационной активности сельскохозяйственных предприятий.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационная активность, инновационное развитие, программно-целевое финансирование, региональная программа.

Kharchenko T.O. Justification of the Methodological Approach funding to the target program in the system of improvement of innovation activity on agricultural enterprises.

At the article represent methodical approach target program having a special purpose. This region program's funding innovation activities on agricultural enterprises and they are effective in the system of improvement of innovation activity on agricultural enterprises.

Keywords: innovation activities, innovation activity, innovation development, funding to the target program, region program.

Дата надходження до редакції: 25.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК 336.227.3

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ОФШОРНИХ ЗОН: НАЦІОНАЛЬНІ ТА СВІТОВІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ

Н. В. Мішеніна, к.е.н., доцент

Г. А. Мішеніна, к.е.н.

Ю. О. Туренко, студентка факультету економіки та менеджмента

Сумський державний університет

У статті досліджуються стратегічні орієнтири функціонування офшорних зон (центрів). Визначено основні мотиваційні чинники використання офшорних зон. Здійснено оцінку інвестиційної діяльності офшорного бізнесу.

Ключові слова: офшорна зона, мотивація, стратегічні орієнтири, оподаткування, інвестиції, державний бюджет.

Постановка проблеми. У середині 70-х років активно розвиваються фінансові центри, які почали залучати іноземний капітал через надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям, що реєструються в країні розміщення центру [1, с.676]. Загалом у світі на початок XXI ст. налічується близько 60 офшорних центрів (зон), а загальна кількість офшорних компаній становить понад 1,5 млн.

Оскільки у втратах підприємства значну частину вагу займають податкові платежі, то у суб'єктів господарювання виникає логічний інтерес щодо зменшення їх сплати на основі застосування можливостей офшорних фінансово-економічних зон (центрів). Глобалізація світового господарювання, коли утворюються значні обсяги зустрічних потоків капіталів та товарів, потребує ретельного урахування стратегічних інтересів національної та світової економіки щодо розвитку офшорних бізнес-структур на цивілізованій основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика результативності формування та розвитку офшорних зон (центрів) досліджується у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, О.А. Гарасюка, Д.Д. Косе, М.В. Ма-

ркова, К.Меня, А.А. Синяка, А.В. Черпа, Б.А. Хейфеца [2-8]. У працях цих авторів достатньо глибоко опрацьовані теоретико-методичні основи розвитку офшорних центрів, які охоплюють організаційно-інституціональні та фінансово-економічні аспекти функціонування офшорних компаній. При цьому подальшого дослідження потребують питання, які стосуються стратегічних орієнтирів щодо розвитку офшорних зон з позиції мотиваційних та інвестиційних аспектів.

Метою статті є систематизація стратегічних основ функціонування офшорних зон та мотиваційних механізмів їх використання на основі визначення фінансово-економічних інтересів суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. За існуючими оцінками до трьох четвертей світового обороту капіталу на різних його етапах проходить через офшорні фінансові центри. *Стратегічні орієнтири розвитку офшорних зон повинні спиратися на такі їх характерні ознаки:*

1. *Оподаткування.* За цією ознакою офшорні зони поділяються на три групи: класична офшорна зона (країни "податкової гавані" такі, що повністю звільняють компанії від сплати будь-яких податків, за умови, що управління компанією

здійснюється за межами території реєстрації та вона не має там джерел доходу); зона низького оподаткування (країни, де іноземним компаніям надаються суттєві податкові пільги, та висуваються мінімальні вимоги щодо фінансової звітності); інші зони, які за певних умов створюють вигідні умови для податкового і фінансового планування (країни, де податкові пільги та привілейований режим таємності мають суб'єкти господарювання-нерезиденти, що здійснюють лише визначені в законодавстві країни види господарської діяльності) [9].

2. *Захист комерційної та банківської таємниці.* Більшість країн не захищає цю інформацію від розслідування правоохоронними органами іноземної держави, особливо коли розслідування здійснюється відповідно до міжнародного договору. Вони відмовляють у порушенні своїх бар'єрів секретності навіть тоді, коли є серйозне порушення законів іншої країни.

3. *Валютний контроль.* Офшорні юрисдикції мають, як правило, систему подвійного валютного контролю. Загальне правило таке: резиденти піддаються валютному контролю, а нерезиденти валютному контролю не піддаються. Проте нерезиденти піддаються звичайному контролю відносно місцевої валюти. З компанією, створеною в офшорній юрисдикції, що належить нерезидентам і здійснює свою діяльність зовні юрисдикції, поводяться як з нерезидентом з погляду валютного контролю. Відповідно іноземна особа може сформувати компанію в країні податкового притулку для здійснення бізнесу в інших юрисдикціях. В цьому випадку компанія не піддаватиметься валютному контролю в податковому притулку, оскільки вона не здійснює операції у валюті інших юрисдикцій і не займається бізнесом у даній офшорній юрисдикції [7].

4. *Комунікації.* Більшість офшорних юрисдикцій мають надійні та ефективні засоби зв'язку.

5. *Доступ до зарубіжної банківської системи.* Використовування офшорних юридичних осіб дає можливість розміщувати капітал у твердій валюті в надійних банках стабільної країни. Великі секретарські компанії з визнанняю міжнародною репутацією мають усталені зв'язки і можливість

відкривати для своїх клієнтів рахунки в першокласних зарубіжних банках. Офшорній фірмі може бути відкритий валютний банківський рахунок у зарубіжному банку. Такий рахунок може використовуватися для безготівкових розрахунків, здійснення інших операцій (перекази, акредитиви, банківські гарантії) [7, 10].

В основу головних критеріїв, за якими господарські суб'єкти (підприємства, компанії) користуються при виборі офшорних центрів з метою мінімізації податкових зобов'язань, ставиться підсумований обсяг і характер фінансово-економічних привілеїв.

При такому підході офшорні зони (центри) зазвичай поділяють на два основних типи:

1. Перший — це власне офшорні зони (юрисдикції), які відносяться до — податкових гаваней. Це переважно країни з невеликим населенням і малою земельною площею. Для них характерна відсутність податку на прибуток для іноземних — пільгових компаній. Суттєвий недолік - відсутність податкових угод з іншими державами й особливо договорів про уникнення подвійного оподаткування. До цього типу юрисдикцій відноситься, наприклад, острів Мен, Гібралтар, Панама, Багамські острови, Теркс, Кайкос та інші.

2. *Офшорні зони (юрисдикції) з помірним рівнем оподаткування* (держави Західної Європи). Тут найчастіше стягується податок на прибуток. Цей недолік (з погляду бажаючих мінімізувати свої податкові зобов'язання) цілком компенсується тим, що такі юрисдикції пов'язані численними податковими угодами з іншими державами. При цьому надаються значні пільги для компанії певного виду діяльності, зокрема, це стосується холдингових, фінансових, ліцензійних. Ці компанії використовуються як проміжні пункти для міждержавного переказу доходів і капіталів, а кінцевий пункт такого переведення виступають офшорні компанії, зареєстровані в загальновідомих податкових гаванях.

Існує і ряд — комбінованих юрисдикцій, у яких поєднуються ознаки двох згаданих типів. Це такі юрисдикції, як Кіпр та Ірландію [11]. Також варто відмітити вартість реєстрації компанії у офшорній зоні (табл.1).

Таблиця 1

Вартість реєстрації компанії у офшорній зоні

Юрисдикція	Вартість реєстрації / щорічне обслуговування
Сейшельські острова	950-1400 USD / 800-1100 USD
Невіс	2100-2450 USD / 1850-2150 USD
Кіпр	2200-2500 USD / 1300-2000 USD
Гонконг	1950-2400 USD / 1600-1900 USD
Сінгапур	2400-3720 USD / 2000-3300 USD
Великобританія	1750-2300 USD / 1100-1700 USD
Люксембург	10250-12500 EUR / 10120-12370 EUR

Джерело: сформовано на основі [12]

Слід відмітити, що постійно виникають проблемні питання щодо цивілізованого існування офшорних юрисдикцій та офшорного бізнесу. Стратегічні орієнтири розвитку офшорного бізне-

су потребують розгляду мотиваційних чинників до співробітництва з офшорними зонами та вплив їх на економіку в цілому, на країни, які створюють офшорні зони, та на підприємства, які

застосовують можливості офшорів у своєму розвитку.

Найбільш *типові мотиви використання офшорних зон* для господарювання у глобальному просторі такі:

1. Офшорні зони використовуються підприємцями в цілях податкового планування, яке зводиться до легальної оптимізації податкових платежів. Також офшорні зони використовують для захисту активів бізнесу та мінімізації ризику при здійсненні підприємницької діяльності в умовах соціально-економічної кризи.

2. Використання офшорних зон для ухилення від податків. Офшорні юрисдикції відкривають можливості для різноманітних схем ухилення від податків. При цьому найбільш важливим фактором, сприятливим вчиненню фінансових злочинів у офшорній зоні є режим фінансової секретності. Офшорні юрисдикції використовуються для генерування фіктивної фінансової документації, для надання видимості законності незаконної економічної діяльності.

3. Мотиви, пов'язані з вчиненням економічних злочинів неподаткового характеру. Офшорні юрисдикції набули характеру механізму відмивання грошей. Відмивання грошей через офшорні банківські структури, трасти і корпорації конвертує злочинний прибуток у легальні гроші.

Також набув поширення випуск фіктивних або незабезпечених векселів, депозитних сертифікатів та інших фінансових інструментів. Цьому сприяють такі особливості офшорного режиму діяльності банків та інших компаній як фактична анонімність власника, мінімальні витрати для установи банку, відсутність законодавчих вимог до розміру статутного капіталу або неефективний контроль за дотриманням законодавства, можливість створення фірм з назвами, що вводять в оману [13].

Таким чином, варто відмітити, що створення і застосування офшорних зон має свої переваги та недоліки стосовно впливу на економіку господарських суб'єктів.

Слід виокремити такі позитивні впливи офшорів на підприємства, на країни та на світову економіку в цілому, що:

- спонукає до активізації різноманітних фінансових потоків та обороту фінансових активів у світовому вимірі. Це забезпечує розвиток фінансових ринків, створюють умови для диверсифікації інвестицій, розширення доступу до кредитів та розподілу капіталів;

- спонукає до зниження податкового тиску, і саме цим стимулюють соціально-економічну активність у глобальній економіці;

- зменшує ризики для інвесторів та забезпечує права власності, що генерує більш стійкий розвиток;

- сприяє залученню іноземних інвестицій, зростанню валютних надходжень в економіку

всієї країни або її окремого суб'єкта, що обумовлює більш гармонійний розвиток світової економіки в цілому [14];

- у бюджет держави при створенні офшорної компанії сплачуються необхідні реєстраційні збори. Офшорні компанії для виконання своїх завдань активно використовують інфраструктуру держави;

- підвищує конкурентоспроможність компанії (підприємств), які отримують можливість запроваджувати більш гнучкі стратегії розвитку, особливо у порівнянні з конкурентами

- сприяє зміцненню міжнародної співпраці
- підвищує зайнятості та рівень доходів населення;

- можуть бути полігоном для впровадження провідних закордонних управлінських технологій, насамперед інформаційних, у галузі сучасних засобів зв'язку і банківської справи [14,15].

До негативних впливів офшорних територій відносять такі:

- недобросовісну податкову конкуренцію та відповідно ухилення від оподаткування;

- створення елементів фінансової нестабільності в світовій економіці у зв'язку з можливістю накопичення в офшорних зонах великих обсягів капіталів і насамперед спекулятивних;

- створення умов для відтоку капіталу;
- підтримку тіньової економіки;

- вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язаних з ухиленням від оподаткування

- розміри вкладених коштів в організацію офшорної зони невиправдано великі в порівнянні з обсягом закордонних інвестицій;

- прагнення фірм в зонах використовувати внутрішній ринок як поле для демпінгу товарів, що не відповідають міжнародним стандартам;

- неможливість точних економічних прогнозів [14,16].

Підприємства, які використовують офшорні зони можуть отримати негативну репутацію, що ускладнить встановлення нових результативних бізнесових зв'язків. Деякі підприємства обирають оншорні території, у якій зареєстрована компанія, яка підлягає оподаткуванню та зобов'язана вести бухгалтерський облік в країні реєстрації. При збереженні певних умов фірма може сплачувати податки у пониженому розмірі. Оншор є протилежністю офшору, однак він також є нерезидентом по відношенню до країни провадження бізнесу [11].

Причини, що спонукають компанії обирати оншорні території такі:

1. *Для ефективної роботи в країні з анти-офшорним законодавством.* В Україні як і у багатьох інших державах існують певні обмеження при укладанні угод з офшорними компаніями. Зазвичай ці обмеження пов'язані не з забороною, а з підвищеним контролем за такими угодами, або

з депонуванням коштів, або з ускладненням віднесення повних коштів на собівартість продукції.

2. *З метою мінімізації оподаткування.* Більшість переваг офшору також характерна для оншора і, не дивлячись на наявність оподаткування в оншорі, його використовують аналогічно офшору у бізнесових схемах, попередньо мінімізував оподаткування.

3. *Для зміни статусу бізнесу, зміни ставлення до нього зі сторони держави, ведення діяльності та інших учасників ринку* [11].

Причини, що спонукають українських підприємців використовувати офшорні центри, такі: неефективна фіскальна політика; несприятливий інвестиційний клімат і потужні мотиви до експорту капіталу за кордон; високі інвестиційні ризики і використання офшорних схем для приховування факту володіння інвестиційними об'єктами в Україні [16].

Розглянемо яким чином українські компанії можуть використовувати офшорні зони.

1. *Інвестиційні компанії та фонди.* Інвестиційна компанія може вкласти власний капітал на депозитний рахунок у банку в офшорній зоні або купити на ці гроші облігації. Відсотки, які при цьому компанія отримує, не підлягають оподаткуванню. Інвестиційний фонд, як правило, утворюється у формі публічного акціонерного товариства. Вони вкладають свої засоби в портфелі цінних паперів інших інвестиційних структур, спеціалізованих фондів або в інші види діяльності [17].

2. *Холдингові компанії.* Такі компанії володіють цінними паперами інших компаній, правами власності на патенти, авторськими правами, різними торговими марками тощо. Особливо вигідно для такої компанії реєстрація в офшорній зоні, коли вона має розповсюджену мережу філій. Як сама компанія, так і філії, які їй належать, звільняються від сплати різних прибуткових та корпоративних податкових платежів і у них (а також у філії) з'являється можливість акумулювати додаткові кошти (що є економією на податках) для подальшого розвитку, інвестування в різні проекти діяльності.

3. *Торговельні компанії.* Питома вага таких компаній в загальній реєстрації офшорних зон є найбільшою. Ефективність таких компаній збільшується за рахунок високих оборотів, отримання достатньо високих прибутків та інших доходів, які практично повністю звільняються від оподаткування, тим часом, ці компанії не тільки посередники, але й займаються виробництвом товарів і послуг. Таким чином, торгові компанії можуть створювати офшорні компанії для посередництва між постачальником і імпортером або експортером і клієнтом. Через виставлення додаткових рахунків частина прибутків експортера або імпортера буде переводитись на офшорну компанію і оподатковуватися податком в офшорній зоні по дуже низькій ставці. Аналогічно офшорна компа-

нія може бути використана для одержання комісійної винагороди з України [11, 17].

4. *Страхові компанії.* Для зменшення ризику своєї діяльності або діяльності своїх структурних підрозділів різні компанії користуються послугами страхових компаній, а найбільші з них створюють свої, так звані, "кишенькові страхові компанії" або їх відділення. Утворення останніх дозволяє компанії здійснювати перестраховування своїх ризиків навіть в інших великих страхових компаніях і мати при цьому економію за пільговим оподаткуванням.

5. *Транспортні компанії.* Реєстрація компанії в офшорних зонах дає можливість мати економію на перевезенні вантажів за рахунок звільнення від оподаткування або отримання суттєвих пільг щодо прямих та непрямих податків.

6. *Франшизні і ліцензійні компанії.* Компанії, що інвестують в Україну за допомогою переводу капіталу, технології, устаткування і т.д., можуть створити офшорну компанію із метою репатріації прибутків з України у формі ліцензійних виплат.

Сучасна світова фінансова система характеризується достатньо високим рівнем глобалізації та інтеграції, невід'ємним атрибутом якої є активне використання офшорних зон в організації фінансових потоків, зокрема і інвестиційних. Як вже зазначалась офшорні зони мають такі переваги, як пільгове оподаткування, вільний вивіз прибутку, м'який валютний регламент, «митний рай» для іноземних інвесторів. В той же час, у сучасних публікаціях нерідко висвітлюється проблема ухилення компаній від сплати податків шляхом переведення коштів до офшорних зон. Офшорна проблема має місце і в національній економіці України, тому аналіз інвестиційних потоків між Україною та офшорними зонами є важливим для розуміння впливу їх на стійкість соціально-економічного розвитку [18].

Обсяг унесених з початку інвестування в економіку України прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) на 31 грудня 2013 року становив 58,2 млрд.дол. США, що порівняно з обсягами на 1 січня 1996 року в 64,8 раза більше та складає 1283,6 долара у розрахунку на одного жителя країни.

Кількість країн світу, з яких надійшли інвестиції в економіку України, на 1 січня 1996 року становила 94 країни, а на кінець 2013 року – 136. Упродовж цих років десятка основних країн-інвесторів України змінювалась. У 2013 році основними країнами-інвесторами були Кіпр, Німеччина, Нідерланди, Російська Федерація, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови (Брит.), Франція, Швейцарія та Італія (майже 83% загального обсягу прямих інвестицій в економіці України). Порівняно з 1996 роком зі складу десяти найбільших за обсягами інвестування країн вибули США, Ірландія, Бельгія та Польща.

Станом на 31 грудня 2013 року 31,0% зага-

льного обсягу прямих інвестицій в Україні зосереджено на підприємствах промисловості, у т.ч. переробної – 25,3%. Серед галузей переробної промисловості суттєві обсяги інвестицій унесено у підприємства металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів (10,8%), виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (5,7%), виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (2,5%), машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (1,9%), виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (1,8%). В установи фінансової та страхової дія-

льності внесено 26,4% прямих іноземних інвестицій, у підприємства з оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 13,0%, в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном – 7,5%, професійну, наукову та технічну діяльність – 5,9%.

Обсяг прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з України в економіку країн світу на 31 грудня 2013 року становив 6,6 млрд.дол. США. Прямі інвестиції з України здійснено до 46 країн світу, переважна їх частка спрямована до Кіпру [19].

Більш детальна оцінка прямих інвестицій в Україну з офшорних зон представлена в табл.2:

Таблиця 2

Прямі інвестиції в Україну з офшорних зон, млн. дол. США

Назва офшорної зони	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Європа						
Гернсі					0,9	1,4
Джерсі			1,5	0,1	0,1	5,3
Острів Мен				16,2	25,9	26,5
Монако	79,2	58,7	50,1	45,6	40,3	40,4
Андорра	1,9	1,6	1,6	1,5	1,5	1,5
Гібралтар	23,3	17,9	18,0	17,0	17,0	10,7
Азія						
Кіпр ¹	5946,4	7646,2	9005,3	10044,9	13355,2	17748,6
Африка						
Сейшельські Острови	58,8	96,2	115,4	119,9	120,3	116,2
Ліберія	9,8	9,3	2,2	2,0	2,0	2,0
Америка						
Беліз	120,9	156,9	120,0	139,7	159,7	852,0
Ангілья	1,2	0,0	2,1	2,1	3,5	3,8
Багамські Острови	0,0	9,8	47,7	46,7	60,8	85,9
Віргінські Острови	1066,7	1294,0	1342,7	1451,5	1666,0	2007,6
Барбадос			3,6	5,1	5,4	5,4
Кайманові острови	20,3	20,7	25,2	26,0	23,0	23,1
Острови Теркс і Кайкос			1,8	2,2	2,2	2,9
Сент-Вінсент і Гренадіни	82,8	89,9	84,8	105,2	100,8	107,1
Сент-Кітс і Невіс	46,0	45,7	32,2	33,7	40,7	83,8
Австралія						
Маршалові острови	2,3	8,7	14,4	19,9	19,4	28,6
Всього з офшорних зон	7459,6	9455,6	10868,6	12079,3	15644,7	21152,8
Всього інвестовано	29542,7	35616,4	40053	44806	50333,9	55296,8

¹ – Кіпр не відноситься до офіційного переліку офшорних зон України

Джерело: сформовано на основі даних Держкомстату України [19]

Дані табл. 2 свідчать, що з кожним роком частка прямих інвестицій з офшорних зон збільшується відповідно до всього обсягу інвестицій (рис. 1). Найбільші потоки інвестицій надходять з Кіпру (який формально не вважається офшорною зоною в Україні, але визнаний лідером у подібному

способі фінансових операцій), з Віргінських Островів та з Америки – Беліз [19,20].

Представлені на рис.1 дані свідчать, що загалом інвестиції в економіку України збільшуються з кожним роком, а інвестиції з офшорних зон становлять близько четвертої частини усього їх обсягу.

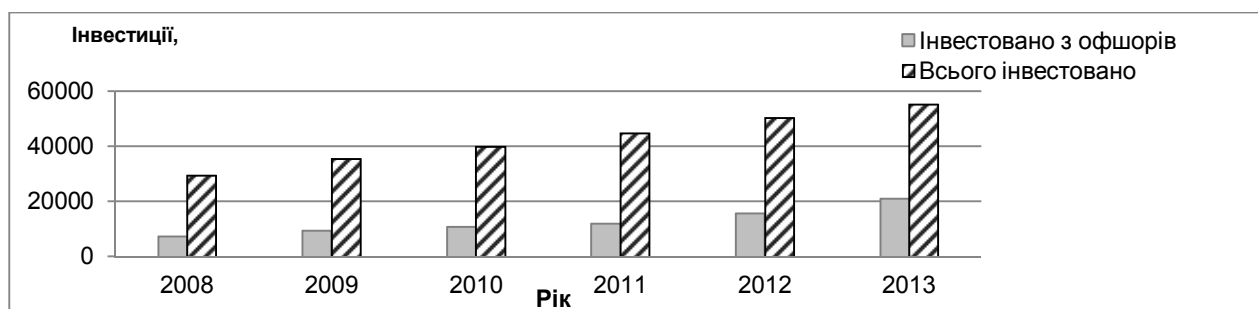

Рис.1. Динаміка росту інвестицій з офшорних зон в Україну

Джерело: сформовано на основі даних Держкомстату України [19,20]

Якщо розглядати українські інвестиції в офшорні зони, то тут треба відмітити, що Держкомстат України надає тільки дані по офшорним зонам Кіпра та Віргінськими Островами. Тому можна зробити висновок, що більша частина коштів,

відправляється саме до офшорних зон. За період 2008 - 2013 рр., пік інвестування припадає на 2011 та 2012 роки, і складає відповідно 6367,9 та 5836,8 млн. дол. США (рис. 2.).

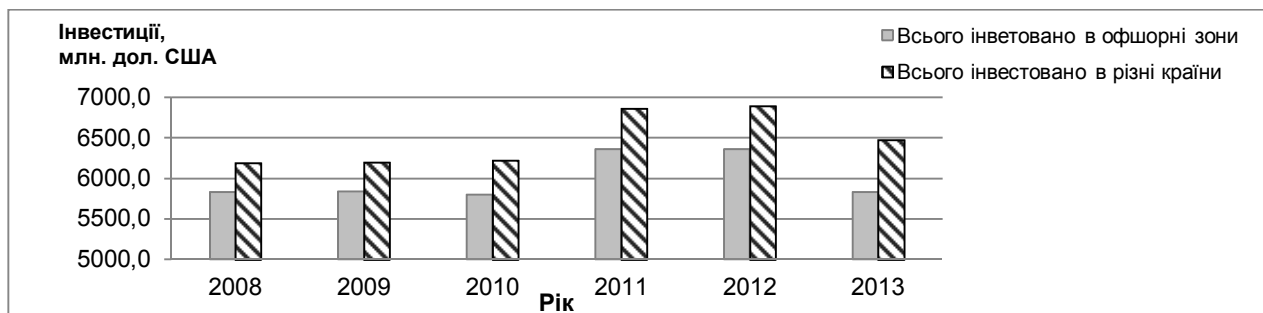

Рис.2. Динаміка росту інвестицій до офшорних зон з України

Джерело: сформовано на основі даних Держкомстату України [19,20]

Якщо порівнювати річний Держбюджет України та суми інвестиційних потоків між Україною та офшорними зонами, то в результаті виходить, що інвестиції до офшорних зон складають приблизно від 13 до 22% Держбюджету України, який поповнюється за рахунок різних податків (податок на прибуток підприємств, об'єднань і організацій;

податок на додану вартість; акцизні податки; доходи від зовнішньоекономічної діяльності; прибутковий податок з громадян та ін.). Таким чином, саме на таку частку інвестицій міг би бути збільшений бюджет, якщо суб'єкти підприємництва не користувалися офшорними зонами, як способом податкового планування.

Таблиця 3

Порівняння інвестиційних потоків з Держбюджетом України за 2008-2013 рр.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Інвестовано з офшорних зон, млн. дол. США	7459,60	9455,60	10868,60	12079,30	15644,70	21152,80
Інвестовано до офшорних зон, млн. дол. США	5836,40	5840,40	5799,30	6368,30	6367,90	5836,80
Середній курс дол. США до гривні	5,05	7,7	8	7,94	7,9897	7,993
Інвестовано з офшорних зон, млн. грн.	37670,98	72808,12	86948,80	95909,64	124996,46	169074,33
Інвестовано до офшорних зон, млн. дол. США	29473,82	44971,08	46394,40	50564,30	50877,61	46653,54
Державний Бюджет України	231686,30	209700,30	240615,20	314616,90	346025,50	339180,30
Інвестовано з офшорних зон у % до Держбюджету	16,26	34,72	36,14	30,48	36,12	49,85
Інвестовано до офшорних зон у % до Держбюджету	12,72	21,45	19,28	16,07	14,70	13,75

Джерело: сформовано на основі даних Міністерства фінансів України [21,22].

Щодо інвестицій до України, то вони становлять приблизно від 16 до 50% Держбюджету. Таким чином порівнюючи суми надходжень до бюджету та інвестицій в Україну, можна сказати, що інвестування є важливим джерелом поповнення Державної скарбниці. Важливим уявляється аналіз інвестиційних потоків між Україною та такими офшорними зонами, як Кіпр і Віргінські Острови, оскільки їх вплив на національну економіку найбільш значний.

Дані табл. 4 свідчать, що більше ніж 90% інвестицій, які прямують з України до інших країн

становлять інвестиції до Кіпру. Значно меншою є частка інвестицій до іншої офшорної зони, а саме, до Віргінських островів (близько 0,3%). Таким чином, можна стверджувати, що майже всі кошти, які поступають з України до інших країн світу під виглядом інвестицій є надходження до офшорних центрів. Безперечно, частина коштів направляється і до інших офшорів, проте дані Держкомстату України відбивають перелік країн, виходячи з найбільших обсягів інвестицій, що вкладені в економіку України та за умов конфіденційності відповідно до Закону України "Про державну статистику".

Таблиця 4

Динаміка інвестицій з України за країнами світу та офшорними зонами

Рік	Разом, млн. дол.	Кіпр		Віргінські Острови		Разом до офшорів, %
		млн. дол.	%	млн. дол.	%	
2008	6196,6	5825,5	94,01	10,9	0,18	94,19
2009	6203,1	5826,1	93,92	14,3	0,23	94,15
2010	6226,3	5778,5	92,81	20,8	0,33	93,14
2011	6868,3	6342,5	92,34	25,8	0,38	92,72
2012	6899,7	6342,1	91,92	25,8	0,37	92,29
2013	6483,3	5811	89,63	25,8	0,40	90,03

Джерело: сформовано на основі даних Держкомстату України [19,20]

Проведений аналіз свідчить про те, що частка надходжень до офшорних центрів протягом всього аналізованого періоду залишалася стабільною, не дивлячись на невелике збільшення українських інвестицій у 2011-2012 роках як в ці-

лому за країнами світу, так і до зазначених країн.

Безперечно, частка коштів, спрямованих до офшорних центрів повертається у вигляді зворотних інвестицій (табл. 5).

Таблиця 5

Динаміка інвестицій в Україну за країнами світу та офшорними зонами

Рік	Разом, млн. дол.	Кіпр		Віргінські Острови		Разом з офшорів, %
		млн. дол.	%	млн. дол.	%	
2008	7459,6	5946,4	79,71	1066,7	14,30	94,01
2009	9455,6	7646,2	80,86	1294,0	13,69	94,55
2010	10868,6	9005,3	82,86	1342,7	12,35	95,21
2011	12079,3	10044,9	83,16	1451,5	12,02	95,17
2012	15644,7	13355,2	85,37	1666,0	10,65	96,01
2013	21152,8	17748,6	83,91	2007,6	9,49	93,40

Джерело: сформовано на основі даних Держкомстату України [19,20]

Дані табл. 5 свідчать, що частка коштів, що повертаються з офшорних центрів до економіки України, також залишалася стабільною і становить близько 82% протягом всього аналізованого періоду. Щодо, до Віргінських островів, то ця частка інвестицій становить близько 12%. При цьому порівнявши дані табл. 4-5, можна зробити висновок, що обсяги інвестування в економіку України напряму залежить від офшорних зон, так як вони формують більше 90% всіх інвестиційних потоків.

У той же час, можна спостерігати явище повернення коштів, тому що з офшорних зон в Україну надходить також більше 90% всіх інвестиційних потоків.

З метою зіставлення загального обсягу коштів, які надходять до офшорних зон та повертаються з них до України, було проведено відповідний аналіз інвестиційних потоків між Україною та Кіпром (табл. 6).

Таблиця 6

Аналіз інвестиційних потоків між Україною та Кіпром, млн. дол.

Рік	В Україну	з України	Сальдо	%
2008	5946,4	5825,5	120,9	2,03
2009	7646,2	5826,1	1820,1	23,80
2010	9005,3	5778,5	3226,8	35,83
2011	10044,9	6342,5	3702,4	36,86
2012	13355,2	6342,1	7013,1	52,51
2013	17748,6	5811	11937,6	67,26

Джерело: сформовано на основі даних Держкомстату України [19,20]

Зазначене перевищення має тенденцію до значного збільшення протягом всього аналізованого періоду. Якщо у 2008 році з Кіпру надійшло на 5946,4 млн.дол. США більше ніж з України до Кіпру на 120,9 млн. дол. США (або на 2,03%), то на наступний рік таке перевищення вже становило 1820,1 млн. дол. США (або 23,80%). Наступне збільшення відбулося в 2010 та в 2011 році (майже в два рази). У 2012 році інвестиційні потоки в Україну вже на 50% перебільшували, ті що надійшли з України. Максимальна різниця між потоками спостерігається у 2013 році, і становить 11937,6 млн. дол. або 67,26%.

Проведений аналіз інвестиційних потоків між Україною та Кіпром дає підстави вважати, що значна частка коштів, які надходять з Кіпру до України, в свою чергу надійшли до Кіпру з інших офшорних зон (дані за якими на сайті Держкомстату України відсутні), або були переведені нелегально через іноземні підприємства [23].

Висновки та напрями подальших досліджень. Сучасну світову економіку вже важко уявити без розвитку офшорного бізнесу. З метою мінімізації (оптимізації) податків і захисту свого капіталу офшорні центри використовуються біз-

нес-підприємницькими структурами у всіх сферах господарювання. Українські бізнес-структури перебувають серед лідерів за кількістю створених офшорних компаній. Глобальна фінансова криза лише загострила проблему оптимізації податків та підвищення ефективності бізнесу і підвищила популярність офшорних центрів. Достатньо складна система оподаткування в Україні спонукає все більше підприємців до активного пошуку засобів планування та мінімізації податків через створення, так званих офшорних компаній. Це призводить до того, що бюджет України не отримує повністю податкових надходження. Проте створення офшорних компаній законом не заборонено, а прибуток формально з'являється у суб'єктів господарювання інших країн [24].

Достатньо широке застосування бізнес-структурами офшорних центрів (зон) спонукає країни з різним рівнем соціально-економічного розвитку до необхідності формування більш конструктивної позиції щодо цього явища. Стратегічні орієнтири розвитку офшорного бізнесу можуть бути різними: від обмеження застосування зарубіжних офшорних зон (заборона користуватись офшорними схемами) до створення оф-

шорного центру на власній території. Найбільш типові мотивами використання офшорних зон: можливість податкового планування; використання офшорних зон для полегшення ухилення від податків; мотиви, пов'язані з вчиненням економічних злочинів.

Майже повна відсутність в офшорних зонах (центрах) державного контролю за діяльністю національних компаній обумовлює необхідність поглиблення інституціонально-організаційних основ регулювання фінансово-економічних аспектів офшорного бізнесу.

Список використаної літератури:

1. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т.2/Редкол.:...С.В.Мочерний (відп.ред.) та ін.-К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – 848 с.
2. Гарасюк О.А. Обґрунтування економічної доцільності розвитку офшорного бізнесу в Україні / О.А. Гарасюк// Формування ринкових відносин в Україні. – К.: НДЕІ, 2001.-Вип.13.-С.222-228.
3. Косе Д.Д. Місце правового режиму оподаткування офшорної території у сфері регулювання економічних відносин в Україні /Д.Д.Косе// Часопис київського університету права .- 2008.-№1.-С.18-23.
4. Марків М.В. Офшорна зона як спосіб збереження капіталу компанії в умовах нестабільної економічної ситуації. [Електронний ресурс]: Стратегічні орієнтири: Форум фінансових дискусій. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1071>
5. Мень К. Офшорний бізнес та сучасні реалії. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Україна фінансова: інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/111.htm
6. Сияк А.А. Как влияют офшорные зоны на современную экономику / А.А. Сияк. // [Електронний ресурс]: Донецкий национальный технический университет, 2010. – Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/management-and-marketing-411/government-411/10761-411-1086>
7. Череп А. В. Особливості розвитку офшорного бізнесу в Україні/ А.В. Череп // Економіка та держава. – №6. – 2006. – С.21-30.
8. Хейфец Б.А. Роль офшоров в глобальной экономике // Мировая экономика и международные отношения. № 11. – 2008.
9. Гайворонський В. М. Господарське право України. Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В.М. Гайворонський, В.П. Жушман – Х.: Право, 2005. – 384 с.
10. Артемовська Я.М. Роль офшорних зон у сучасному світі / Я.М. Артемовська, В.З. Товз // Проблеми та перспективи регулювання міжнародних економічних відносин: збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива». – Дніпропетровськ: Видавничий дім «Гельветика», 2014. – 336 с.
11. Козак Ю.Г. Міжнародні фінанси: Навчальний посібник. / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, В.В. Ковалевський // Видання 3-тє, перероб. та доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 640 с.
12. Офшорні / Таблица сравнения офшорных зон [Електронний ресурс]: Concept consulting Ltd. – Режим доступу: <http://www.conceptconsult.ru/offshore/compare/>
13. Бекряшев А.К. Теневая экономика и экономическая преступность / А.К.Бекряшев, И.П. Белозеров. – 2003. – 450с.
14. Москаленко Н.В. Офшорний бізнес, тенденції його функціонування та механізм регулювання / Н.В. Москаленко // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – №1. – 2009. – С. 206-112.
15. Кумок С. І. Офшорні компанії. Обзори, коментарі, рекомендації / С.І. Кумок. – М.: 2010р. – 256 с.
16. Романус І. Вплив офшорних зон на економіку України / І.Романус, І.В. Скребець // 70-та студентська науково-технічна конференція : збірник тез доповідей / Національний університет "Львівська політехніка". – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 470–471.
17. Офшорна юрисдикція. [Електронний ресурс]: Юридична фірма "Цезар", 2010. – Режим доступу: <http://caesar.in.ua/offshore/>
18. Железняк В.Ю. Тенденції розвитку інвестиційних відносин України з офшорними зонами / В.Ю. Железняк // Вісник МНТУ. – Економіка.- №2 (5). – С. 51-57.
19. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ. – 2014.
20. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України. Статистичний збірник / Державна служба статистики України. – Київ. – 2013.
21. Долари США: динаміка зміни офіційного курсу. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Міністерства Фінансів України – Режим доступу: <http://minfin.com.ua/currency/converter/usd-uah/>
22. Виконання державного бюджету України. [Електронний ресурс]: Офіційний сайт Міністерства Фінансів України – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/budget/>
23. Железняк В.Ю. Тенденції розвитку інвестиційних відносин України з офшорними зонами / В.Ю. Железняк // Вісник МНТУ. – Економіка №2 (5). – С. 51-57.
24. Пацан М.М. Місце офшорних зон в економіці України. [Електронний ресурс]: Десята Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасна наука XXI століття». – Режим доступу: <http://intkonf.org/patsan-mm-mistse-ofshornih-zon-v-ekonomitsi-ukrayini/>

Mishenina N.V., Mishenina G.A., Turenko J.O. Strategic directions of offshore areas: national and global financial and economic interests

This paper investigates the strategic guidelines for the operation of offshore areas (centers). The main motivational factors of using offshore have been considered in this article. The estimation of investment offshore business has been developed and argued.

Keywords: offshore area, motivation, strategic goals, tax, investment, government budget.

Мишенина Н.В., Мишенина Г.А., Туренко Ю.О. Стратегические ориентиры развития офшорных зон: национальные и мировые финансово-экономические интересы

В статье исследуются стратегические ориентиры функционирования офшорных зон (центров). Определены основные мотивационные факторы использования офшорных зон. Выполнена оценка инвестиционной деятельности офшорного бизнеса.

Ключевые слова: офшорная зона, мотивация, стратегические ориентиры, налогообложение, инвестиции, государственный бюджет.

Дата надходження до редакції: 14.05.2014 р.

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л.І.

УДК 631.164.23

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНОГО ВИРОБНИЧОГО НАПРЯМУ

А. О. Калашніков, аспірант*, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

*Науковий керівник – д.е.н., професор О. І. Гуторов

Проаналізовано рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Харківської області та визначено його взаємозв'язок з виробничим напрямом діяльності підприємств. Здійснено оцінку впливу виробничого напрямку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на рівень їх інвестиційного забезпечення.

Ключові слова: інвестиційне забезпечення, розвиток сільськогосподарських підприємств, виробничий напрям, спеціалізація

Постановка проблеми у загальному вигляді. Запорукою нарощування обсягів виробництва та підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств є удосконалення матеріально-технічної бази та впровадження новітніх технологій шляхом нарощування обсягів здійснюваних інвестицій. Стратегічні завдання, що стоять перед аграрною галуззю, вимагають вирішення цілої низки питань, що пов'язані як з пошуком джерел фінансування інвестицій (особливо в умовах обмеженості фінансових ресурсів), так і визначення напрямів інвестування коштів. На наш погляд, це потребує ретельного вивчення особливостей інвестиційного забезпечення суб'єктів господарювання, що здійснюють сільськогосподарське виробництво.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Всебічне дослідження питань інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств здійснювалися цілим рядом вчених-економістів, серед яких М.І. Кісіль, М.Ю. Коденська, Ю.О. Лупенко, Т.В. Майорова, П.Т. Саблук та ін. Однак, недостатньо уваги приділено вивченню впливу виробничого напрямку сільськогосподарських підприємств на рівень їх інвестиційного забезпечення.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є оцінка впливу виробничого напрямку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на рівень їх інвестиційного забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загально визнано, що спеціалізація аграрних підприємств передбачає переважаюче виробництво відповідних видів продукції, для яких існують найсприятливіші природно-економічні умови [1]. Водночас, професор П.К. Канінський зазначає, що відповідно до виробничого напрямку діяльності підприємств формуються відповідні рівні інтенсивності та економічної ефективності виробництва [2].

У власних дослідженнях ми виходимо з того, що спеціалізація підприємств, виробничий напрям їх діяльності у значній мірі визначають показники інвестиційного забезпечення. Так, При проведенні аналізу оцінки впливу виробничого напрямку господарської діяльності підприємства на рівень його інвестиційного забезпечення виходитимемо з того, що одним із основних показників інвестиційного забезпечення є обсяг інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь [3-5], а спеціалізація аграрних підприємств та їх виробничий напрямок в сучасних наукових та навчальних виданнях визначаються на основі структури товарної продукції [1,6], яка відображає економічне значення окремих сільськогосподарських галузей у господарстві.

З метою оцінки впливу виробничого напрямку господарської діяльності сільськогосподарських підприємств Харківської області на рівень їх інвестиційного забезпечення у 2012 р. досліджувана сукупність, у яку увійшли 375 підприємств, була

Вісник Сумського національного аграрного університету